

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора медичних наук

Деньги Анастасії Едуардівни на дисертацію Муринюка Тараса Івановича на тему: « Обґрунтування вибору методу видалення третіх молярів за ортодонтичними показаннями», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 221 «Стоматологія» у разову спеціалізовану Вчену раду ДФ 76.600.077, що створена згідно наказу ректора ЗВО Буковинського державного медичного університету № 20/Д від 29.04.2024 р. на підставі рішення Вченої ради БДМУ № 12 від 25.04.2024 року з правом прийняття до розгляду та проведення разового захисту.

Актуальність теми дослідження обумовлена сучасними реаліями динаміки морфологічних змін, в тому числі, редукції зубощелепної системи як ланки адаптаційно-компенсаторних реакцій еволюції. Ретенція та дистопія зубів виникають як наслідок цих змін і характеризуються високою поширеністю. Тому вивчення та оцінка стану зачатків третіх молярів, їхнього впливу на формування прикусу та стан зубощелепної системи є актуальними та перспективними, а вдосконалення хірургічного етапу ортодонтичного лікування, зокрема видалення третіх молярів надасть можливість поліпшити надання стоматологічної допомоги дітям.

Отже, враховуючи важливість обґрунтування вибору методу видалення третіх молярів за ортодонтичними показаннями, тема дисертації є вельми актуальною та заслуговує на подальше дослідження. Вивчення цієї теми може допомогти медичним спеціалістам краще розуміти та підтримувати дітей на різних етапах їх розвитку, сприяючи здоровому та гармонійному становленню.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами. Дисертаційна робота виконана в межах науково-дослідної роботи кафедри стоматології дитячого віку Буковинського державного медичного

університету на тему «Розробка методів профілактики та лікування основних стоматологічних захворювань у дітей з урахуванням чинників ризику їх розвитку» (ДР № 0121U110122). Здобувач є співвиконавцем двох розділів цієї теми.

Обґрунтування наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

У дисертаційному дослідженні представлено теоретичний синтез та нові рішення науково-практичних завдань, які спрямовані на вирішення актуальної проблеми сучасної стоматології, що полягає в науковому обґрунтуванні вибору методу видалення третіх молярів за ортодонтичними показаннями на підставі клінічних, рентгенологічних, гістоморфологічних та гістохімічних параметрів.

Наукові принципи, висновки та рекомендації дисертації базуються на багатоаспектних дослідженнях, щодо стоматологічного статусу ортодонтичних пацієнтів, котрі потребують операції видалення третіх молярів, з урахуванням віку обстежених. Проаналізовано місцеві захисні реакції ротової рідини ортодонтичних пацієнтів за такими показниками, як активність лізоциму та рівень sIgA залежно від віку. Проведено дослідження щодо встановлення стадії формування зачатка третього моляра в ортодонтичних пацієнтів різних вікових груп за допомогою рентгенологічного аналізу за Demirjian, що слід враховувати обираючи термін та тактику оперативного втручання щодо їх вилучення. Уперше на підставі гістометричних та імуногістохімічних досліджень показано, що під час формування зачатків третіх молярів в яснах відбуваються певні зміни, що описуються зростанням товщини епітеліального покриву, зниженням відсотка Ki-67 позитивних клітин базального шару епітелію, зростанням питомого об'єму судинного русла строми ясен, зменшенням інтенсивності імуногістохімічного забарвлення ендотеліоцитів кровоносних судин на CD-34 та віментин, зниженням кількості острівці неоангіогенезу та масиву незрілих поліпотентних (лімфоїдних) віментин-позитивних клітин.

Практична значимість роботи визначається обґрунтуванням доцільності

раннього видалення третіх молярів у процесі надання ортодонтичної допомоги дітям, що обумовлено зниженням травматичності хірургічних маніпуляцій, зменшенням відсотку післяопераційних ускладнень та можливістю одержання цінного джерела одонтогенних стовбурових клітин. Отримані результати підтверджені клінічними, рентгенологічними, біохімічними, гістологічними та імуногістохімічними даними.

Таким чином, дана дисертаційна робота відображає результати комплексного дослідження, яке може допомогти медичним спеціалістам забезпечити кращу допомогу дітям з порушеннями зубощелепної системи, враховуючи їх особливості та потреби на різних стадіях розвитку, тим самим сприяючи їх здоровому та гармонійному становленню.

Наукова новизна досліджень, отриманих результатів, висновків.

За матеріалами проведених досліджень, доповнено наукові дані щодо стоматологічного статусу ортодонтичних пацієнтів, котрі потребують операції видалення третіх молярів, з урахуванням віку обстежених. Проаналізовано місцеві захисні реакції ротової рідини ортодонтичних пацієнтів за такими показниками, як активність лізоциму та рівень sIgA залежно від віку. Проведено дослідження щодо встановлення стадії формування зачатка третього моляра в ортодонтичних пацієнтів різних вікових груп за допомогою рентгенологічного аналізу за Demirjian, що слід враховувати обираючи термін та тактику оперативного втручання щодо їх вилучення.

Уперше на підставі гістометричних та імуногістохімічних досліджень показано, що під час формування зачатків третіх молярів в яснах відбуваються певні зміни, що описуються зростанням товщини епітеліального покриву, зниженням відсотка Ki-67 позитивних клітин базального шару епітелію, зростанням питомого об'єму судинного русла строми ясен, зменшенням інтенсивності імуногістохімічного забарвлення ендотеліоцитів кровоносних судин на CD-34 та віментин, зниженням кількості острівці неоангіогенезу та масиву незрілих поліпотентних (лімфоїдних) віментин-позитивних клітин.

Практичне значення одержаних результатів.

Визначається обґрунтуванням доцільності раннього видалення третіх молярів у процесі надання ортодонтичної допомоги дітям, що обумовлено зниженням травматичності хірургічних маніпуляцій, зменшенням відсотку післяопераційних ускладнень та можливістю одержання цінного джерела одонтогенних стовбурових клітин. Отримані результати підтверджені клінічними, рентгенологічними, біохімічними, гістологічними та імуногістохімічними даними.

У результаті дослідження чітко встановлено етапність, час та тривалість операції видалення третіх молярів, на підставі чого виокремлено найбільш вдалий алгоритм виконання маніпуляцій. Указані особливості техніки проведення хірургічного втручання на різних етапах формування зубного фолікула, що сприяє вибору оптимального часу та плану лікування.

Результати наукового дослідження впроваджені в лікувальний процес закладів охорони здоров'я: відділення лікувально-хірургічної стоматології КП «Полтавський обласний центр стоматології – стоматологічна клінічна поліклініка» Полтавської обласної ради, відділення стоматології дитячого віку та ортодонтії ДУ «Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії Національної академії медичних наук», структурний підрозділ «Міська стоматологічна поліклініка» КНП «Міська клінічна лікарня №1» Івано-Франківської міської ради, стоматологічний відділ Університетської клініки Тернопільського національного медичного університету ім. І.Я. Горбачевського, Навчально-лікувальний центр «Університетська клініка» Буковинського державного медичного університету.

Теоретичні положення та практичні рекомендації дисертаційної роботи впроваджені в навчальний процес на кафедрах хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії, стоматології дитячого віку Буковинського державного медичного університету; кафедрі стоматології інституту післядипломної освіти Івано-Франківського національного медичного університету; кафедрі дитячої стоматології Тернопільського національного медичного університету ім. І.Я. Горбачевського, кафедрі хірургічної

стоматології та щелепно-лицевої хірургії Полтавського державного медичного університету, кафедри ортодонції Львівського національного медичного університету ім. Данила Галицького.

Оцінка змісту роботи, її значення в цілому, зауваження щодо оформлення дисертації.

Дисертаційна робота оформлена згідно останніх вимог МОН України (Наказ № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації»).

За матеріалами дисертації опубліковано 12 друкованих праць, у тому числі 6 статей (із них 2 статті у журналах, що індексуються в наукометричній базі Scopus, 3 статті – у фахових виданнях України, 1 стаття в закордонному виданні) та 6 публікацій в матеріалах наукових форумів (із них 1 публікація закордонна в журналі, що індексується в наукометричній базі Web of Science).

Дисертаційна робота викладена українською мовою на 205 сторінках (138 сторінок основного тексту), складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, огляду літератури, розділу матеріалів та методів, 3-х розділів власних досліджень, аналізу та узагальнення результатів дослідження, висновків, списку використаної літератури та додатків. Робота ілюстрована 53 рисунками та 29 таблицями. Список літератури містить 293 найменування, із них 121 – кирилицею, 172 – латиною.

У вступі сформульована актуальність проблеми, що вивчається, коло невирішених питань, поставлено мету та задачі дослідження, висвітлено наукову новизну, практичне значення роботи, вказано на особистий внесок автора.

Зауваження. Відсутні.

Огляд літератури складається з трьох підрозділів, які логічно пов'язані між собою. Автор використав сучасну літературу, яка висвітлює стан проблеми, щодо обраного дослідження. У висновках вказано про неабиякий інтерес науковців та практичних лікарів до третіх молярів. Вони є вагомим чинником у формуванні ортодонтичної патології, а тому цікаві з точки зору

формування прикусу та методів лікування зубощелепних аномалій та деформацій, зокрема удосконалення підходів та профілактики ускладнень.

Зауваження до розділу. Розділ цікавий, зауваження відсутні.

Другий розділ «Матеріали та методи дослідження» складається із семи підрозділів, в яких наведено обґрунтування мети дослідження, характеристика об'єктів дослідження, схеми лікування, розрахунки, а також наведена характеристика методів дослідження, що використані у роботі.

Зауваження до розділу. У розділі зустрічаються окремі стилістичні та орфографічні неточності.

В третьому розділі представлені дані щодо проведених клініко-рентгенологічних досліджень стану щелепно-лицевої ділянки в дітей різних вікових груп, що перебували на ортодонтчному лікуванні та потребували операції видалення третіх молярів

Зауваження до розділу. Присутні окремі стилістичні зауваження. Бажано було б додати до розділу 3.1, що лікування, було проведено у відповідності до стандартів надання медичної допомоги МОЗ України.

В четвертому розділі наведено оцінку стану слизової оболонки ротової порожнини у ділянці третіх молярів у дітей, що потребують операції видалення цих зубів за ортодонтчними показаннями, для обґрунтування оптимального терміну проведення хірургічного етапу лікування ортодонтчних пацієнтів. Проведені гістологічні та імуногістохімічні дослідження для встановлення морфологічних особливостей змін ясен залежно від віку пацієнта та стадії формування зачатка третього моляра. Одержані унікальні результати щодо будови та регенераторного потенціалу здорових тканин навколо зачатків третіх молярів.

Зауваження до розділу. Розділ цікавий для сприйняття, але незначно перевантажений рисунками. Рекомендується розписати більш детально, чому визначали саме антигени Ki-67, CD-34 та віментин в ясенних структурах та їх проліферативну здатність, а не інші маркери.

У п'ятому розділі наведена клінічна оцінка хірургічного етапу ортодонтчного лікування пацієнтів, котрим проводилася операція видалення

третього моляра у віковому аспекті а також, характеристика післяопераційного періоду.

Зауваження до розділу. Відсутні. Розділ оформлено та структуровано графічно оптимально для візуального сприйняття.

У розділі «Аналіз та узагальнення отриманих результатів» автором проведена оцінка результатів виконаної дисертаційної роботи з виділенням основних положень дослідження щодо підвищення ефективності хірургічного етапу лікування ортодонтичних хворих шляхом оптимізації вибору методу видалення третій молярів на підставі аналізу клінічних, рентгенологічних та імуногістохімічних даних.

Зауваження до розділу. Окремі стилістичні, можуть не підлягати корекції.

Основні наукові положення роботи і результати відображені у висновках, які відповідають меті і завданням роботи.

Опубліковані роботи відображають основний зміст дисертації.

У процесі рецензування принципових зауважень, як до змісту, так і оформлення даної дисертаційної роботи немає.

У процесі рецензування дисертаційної роботи в плані дискусії виникли запитання до дисертанта:

1. Які на Ваш погляд з перелічених критеріїв, є найбільш інформативними і мають бути впроваджені в повсякденну практику лікаря-стоматолога?
2. Чому саме Ви надали перевагу методиці оцінювання за Demirjian, а не Camerier, Willems чи інших?
3. На якому етапі лікування було проведено хірургічне втручання з приводу видалення третіх молярів, підготовчому чи вже під час проведення ортодонтичного лікування?

ВИСНОВОК

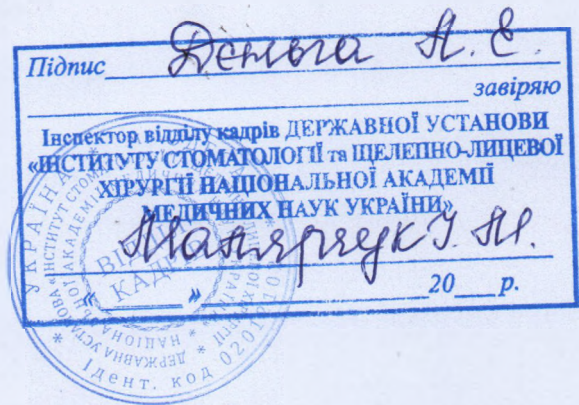
Дисертаційна робота Муринюка Тараса Івановича на тему: «Обґрунтування вибору методу видалення третіх молярів за ортодонтичними показаннями» виконана під керівництвом доктора медичних наук, професора Годованець Оксани Іванівни та подана на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 22 «Охорона здоров'я», 221 «Стоматологія», є завершеним науковим дослідженням, присвяченим вирішенню актуального наукового завдання – вдосконаленню хірургічного етапу ортодонтичного лікування.

Наукова новизна та унікальність дисертаційної роботи Муринюка Тараса Івановича станом на день перевірки складає 95,1 %. Поршень академічної доброчесності не виявлено.

За своєю актуальністю, науковим та практичним значенням отриманих результатів, обґрунтованістю та об'єктивністю висновків і практичному значенню дисертація повністю відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор заслуговує присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 221 Стоматологія.

Офіційний опонент:

старший науковий співробітник
відділу епідеміології і профілактики
основних стоматологічних захворювань,
дитячої стоматології та ортодонції
ДУ «ІСЦЛХ НАМН»,
доктор медичних наук,
старший науковий співробітник

Анастасія ДЕНЬГА